

JAANUAR 1923 * Nr. 1 * I. AASTAKÄIK

EESTI GRAAFIKA

EESTI GRAAFIKAKUNSTI KUUKIRI
JA EESTI GRAAFIKA JA RAAMATU-
KÖITMISTÖÖSTUSE ETTEVÖTJATE
ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

*Bernhard Lindel
Tallinnas, 6/12 1923 a.*

TOIMETUS JA TALITUS TALLINN-DUNKRI TÄN. 2

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus («Päevaleht»)

Kõige suurem graafikatööstus Eestis

Kõige uuemate tehniliste võimalustega sisseseatud

trükikoda

Kõige suuremad ja täielikumad rotatsioon-
masinad, kiirpressid ja ladumismasinad. Kõige
- - mitmekesisem valik trükilähti j. n. e. - -

Kõige täielikum, moodsate abinõudega töötav

tsinkograafia

valmistab võrdlemata hästi, kõige kiiremini ja
korralikult kõiksugu graafilisi töid ja võib sellel alal
oma täiesti uue sisseseade tõttu paremate välja-
maa sellekohaste ettevõtetele julgesti võistelda

Litograafia

Töö kõige kiirem ja korralikum!!!
!!! Hinnad kõige mõõdukamad !!!

E E S T I G R A A F I K A

VÄLJAANDJA TALLINNA TRUKI-
JA KÕITMISETÖOKOJA OMANIK-
KUDE SELTS, DUNKRI TAN. 2

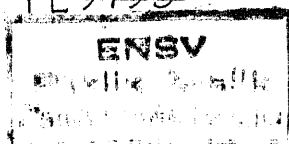

VASTUT. TOIMETAJA: ED. KLAAS
TOIMETUS JA TALITUS: TALLINN,
DUNKRI TAN. 2. KÕNETUNNID 11-12

KUULUTUSTE HINNAD: Kaaned 2-vär-
vilised Emk. 6500.-, 1-värvil. Emk. 5000.-.
Teksti taga: 1/2 lehekülge Emk. 3000.-, 1/3 lehe-
külge Emk. 1500.-, 1/4 lehek. Emk. 750.-,
1/8 lehekülge Emk. 375.-. Kohaotsimised ja
pakkumised Emk. 3.- mm.

TELLIMISE HINNAD: Aastas Emk. 500.-
1/2 aastas Emk. 300.-, 1/4 aastas Emk. 150.-,
Postiga Emk. 60.- aastas kallim. Kaitse-
Ümbrikuga saates Emk. 60.- ja väljamaale
Emk. 120.- a. kallim. Üksikud nr. Emk. 50.-.
ILMUB ÜKS KORD KUUS.

PE 9793

E E S S Õ N A.

E. KLAAS.

Rõomustava tundega võime käesoleva
kuukirja kätte võtta, tundmisega, et jällegi
samm kultuurimaadele lähemale astunud.

Arusaadavalt ei ole väljaandjatel sar-
nased suured ainelised võimalused, lugejate
arvud ega kaastöölise hulga olemas, nagu
seda suurtel Lääne rahvastel, millepärast
meie piiratud võimalustel tõsisemat võist-
lust eelmistega esialgul ei luba, sest iga al-
gus on raske. Väljaandjatel ja toimetusel on
aga siiski, kõigi puuduste ja raskuste peale
vaatamata, kindel soov ja tahtmine, käes-
olevat kuukirja välja andes, meie kodumaa
graafikakunsti ja -tööstuse tasapinna tõst-
miseks kõigiti kaasa aidata. Ühiselt avaneb
selleläbi ka kõikidele sellest kunsti- ja töös-
tusalalt huvitatuile võimalus lähemaks koos-
töötamiseks ning arvamiste avaldamiseks.

Et see mitte varem sündinud pole, siis
oleks ülekohus süüdi ainult väljaandjate
peale veeretada. Selleks on teatavasti ta-
kistusi sünnitanud peaasjalikult ajaloolised
sündmused, nagu näituseks hingeliselt täitsa
võõra rahva kauaaegne surve, sõjad, revo-
lutsioon ja okkupatsioon. Niisama tuleb ka
käesoleval ajal veel mitmesuguste raskus-
tega võidelda, nagu kõrged paberihinnad,
langenud tööviljakus, kõrged kaitsetollid

peaaegu kõikide graafikatööstusele tarvis-
minevate tarbeainete peal, ning teiselt poolt
niihästi kui tollivaba graafiliste tööde sisse-
vedu väljamaalt.

Ettetoodud asjaolusid silmas pidades on
arusaadav, kui käesoleva kuukirja esimene
number mitte kõike seda pakkuda ei suuda,
mis lugejad ehk lootnud. Sellepärast pa-
lume meie sõpru ja ametivendi selle esimese
sammuga leppida. Loodame aga ühiselt
järgmist väljaannet rikkalikuma sisuga välja
anda võivat. Samuti pöörame kaastöötä-
mise mõttes palvega kõikide Eesti graafika-
kunstnikkude ja -töösturite poole oma arva-
misi ja töid saates.

Meie lipukirjaks on Eesti omapärase
graafikakunsti ja -tööstuse arendamine ja
edendamine. Selle eesmärgiga on käes-
oleva kuukirja väljaandmine ülemaalisel
Eesti Graafika- ja Kõitetöösturite kongressil
3. septembril 1922 otsustatud ning selle ot-
suse täideviimises ilmunud numbriga algus
tehtud.

Kõikidele meie kaastööliste, lugejatele
ja ametivendadele edurikast uut aastat soo-
vides jääme lootma, et algatud töö õiglast
arvustust leiab ning edurikkalt areneb.

KUULUTUSTE LADUMINE.

E. KLAAS.

Vähesed on muidugi selle peale mõtelnud, et reklaami lõpulik tagajärg, ajalehe kuulutuste kaudu, ikkagi ainult ladujast ära ripub. Ajalehe väljaandja võib omalt poolt küll ehk suurt väljaannet eksemplaarides pakkuda, võimaluse selleks aga, et kuulutust ka tõesti kõik need tuhanded lugejad loevad, annab laduja, kes kuulutuse sarnaselt kokku seab, et see teistest võistlevatest kuulutustest eraldub. Propagandat aga ei tehta mitte ainult ajalehe kuulutuste kaudu. Suur hulk kaubapakkumisi sünnib plakatite, ringkirjade, ärikaartide jne. läbi, missugused posti kaudu ehk teisiti laiali laotatakse.

Et kuulutusel ka loodetav tagajärg oleks, ei nõua ainult selle kirjutaja osavust, vaid ka laduja kunsti. Kõiksugused ilusad fraasid ning kindlad argumendid on asjata, kui kuulutus mitte sarnase väljanägemise ei omanda, et see lugejale kohe silma paistaks.

leheladu juures täitsa kõrvale jätta. Soovitav oleks, et meil üldse antiqua kirja peale üle mindaks. Põhjusi selleks ette tuues viiks meid aga siin asjast kõrvale, mille kohta kord pärast tagasi tuleme.

Kuulutuse väljanägemine annab lugejale esimese mulje, sellepärast peab laduja omale meele tuletama, et kindel kord silma kaasa tõmbab, kuna korratus ära peletab. Klisheede tarvitamise juures tuleb selle peale rõhku panna, et viimased kirjaga harmoneerivad, mida aga harilikult arvesse ei võeta. Samuti ei tohi klisheed teksti kõrvale suruda ja ümberpöördu. Enamjagu kuulutusi sunnivad arvama, et laduja esimeses joones omale ülesandeks teinud võimalikult suuri kirjasid valida. Sarnased sagedasti ette tulevad vead aga tähendavad ainult kuulutuse suuruse halvasti äratarvitamist. Kuulutuste jaoks tarvitavad kirjad ei tohiks mitte üle 3 ciceri olla, sest ajalehte loeb igaüks umbes 30—40 sm. kauguselt, ning mõjuvad sel juhtumisel suured kirjad lähedalt halvemini kui kaugelt. Meie kuulutajad on sagedasti arvamisel, et suurema kuulutuse andmisel ka õige palju teksti mahutada tuleb. Nii loetakse siis üles kõik äris leiduv ja mitteleiduv kaup. Kuulutus ilmub väikese kirjaga kokkusurutult ajalehes, kusjuures ladujal mingit valikut ei jäänud, ning loetakse tuhandete seast mõne võistleja ehk õnnelikul juhtumisel üksiku kaubatarvitaja poolt. Tänapäev leidub vaevalt veel inimesi, kellele huvi ja aega oleks sarnaseid väikese kirjaga kuulutusi läbi lugeda ehk veel vähem meeles pidada. Sellepärast oleks iga trükikoja juhataja ehk kuulutuste vastuvõtja kohus, pealegi oma huvides, klientide tühjapanu eeltähendatud asjaolu peale juhtida. Lihtne raam, lihtne loetav kiri ning õieti ära kasutatud valge ruum annavad kõige tänulikumaid tagajärgi.

Samuti tuleb sagedasti ette, et kuulutuses mitmele asjale korruga suurt rõhku panna tahetakse. Silma aga paistavad kontrastid. Liialdi palju musti jooni ja ornameente ilmutavad tasandamatust. Pilk ei saa selle läbi mitte kaasa kistud, vaid rändab edasi, et seisma jääda hoolsalt ja maitsega laotud kuulutuse juures.

TEADAANNE.

Jõe lehtme wald wajob Jägala IV kl. algkoolile
õpejõudusid.

Walimised 20. jaan. s. a. kell 1 p. l. Jõe lehtme wallamajas. Ütes anda kirjal. ühes dokumentidega. Isiklik ilmumine soowitaw.

JÕELEHTME wallawalitsus.
Halb ladu.

MAJAPEREMEHED!

Maksan allüürnikuna 7500 mrk. kuus ühe toa eest. Soowiksin wastawa hinna eest

KORTERIT

üürida. Wõin aasta eest üüri ette maksta. Teatada Toom-Rüütli tän. 7, krt. 3, Trakmann. 764
Selge ladu.

Kõige sagedamaid ja suuremaid wigu tehakse walesti walitud kirjade ehk mittekohase väljanägemise läbi. Wõtame täna näituseks missuguse tahes kodumaa ajalehe kätte, siis näeme kõige pealt silmatorkawalt tema näotut kuulutuste-külge, mis suurelt osalt fraktuur ja antiqua kirjade läbisegi tarvitamise puhul sünnib. Et aga fraktuur ja antiqua kirja koos tarvitamine kõige ettevaatlikumalt ette peaks wõetama ning walikus rohkem aega tarwis läheb, tuleb see aja-

TRÜKKIMINE LINOLEUMIGA.

KARL STOLL, MAGDEBURIS.

(TÖLK. E. K.)

Käesoleval ajal tohiks küll vähe trükitöösturid leiduda, kellel trükkimine linoleumiga tundmata oleks. Kasutatakse linoleumi peagi igas trükikojas igasuguste põhivärviplatede, ornamentide, üksikute suurtähtede kui ka tervete ridade väljalõikamiseks. Iseäranis hästi aga laseb linoleum ennast plakatite trükkimiseks kasutada tema iseäralise vastupidavuse pärast. Juhtumisi, kus 60.000 kuni 70.000 eksemplaari trükiti ühe platega, ilma et see selleläbi kuidagi märksalt kannatanud oleks, on sagedasti ette tulnud.

Linoleum aga ei ole igakord sarnane, et teda kauplusest ostes otsekohe tarvitada võiks. Tihti tuleb teda enim ühetasaks siluda. Silutamine võib enne kui ka pärast väljalõikamist sündida. Ühe otsaga tasaseks tehtud bimsivi tükiga ning veega silutakse niikaua kuni kõik konarlused kõrvaldatud. Peale selle liimitakse linoleum papi peale, nii et linoleum ühes papiga ühe cicero kõrgune oleks. Kõige kasulikum oleks, kui tähendatud kleepimine õhtul, töö lõpu eel sünnib. Plate pressitakse siis siledade laudade vahele ning jääb ööseks nii seisma. Järgmisel hommikul on siis peale pappkääridega vinklisse lõikamist küsimusel olev plate pealejoonistamiseks ning väljalõikamiseks valmis.

Kolmevärvilise linoleum-plakati trükkimiseks, mille valmimiskäiku siin kirjeldada tahan, läheks loomulikult kolm platet tarvis. Kõigepealt lõigatakse kontuurplate. On see sündinud, seatakse sellele vastavas suuruses alus kokku. Puualused ei ole selleks aga mitte kõlblikud. Sarnased võivad isegi kõige paremast materjalist olla, kuid ei kindlusta siiski lõpulikku töö kordaminekut. Mina töötan linoleumtrükkimise juures juba üle 20 aasta ning olen selleks ainult m e t a l l - a l u s e i d tarvitanud ja valmistan neid järgmiselt: mina laon niipalju fasettroopaid (Stege) pikuti ning laiuti üheteise külge, kuni linoleumplate suurus saavutatud. Siis lõikan pappkääridega lihtsast hallist pappist fasettroobaste kõrgused ribad, millede pikkus kirjeldatud aluse laiusele vas-

tab. Tähendatud pappribad pannakse siis kõrgete äärte peale, kokkulaotud fasettroobaste vahele ja nimelt 4, 6 ja 8 cicero vaheruumidega. Sellele järgneb vormi lukutamine (Schliessen) ja tasandamine. Selle peale naelutan linoleumplate neli otsa ainult mõne naelaga pappribade külge. Teatavasti võib naelutamine ainult kohtadel sündida, kus pildi rikkumist selle läbi karta poleks. Nüüd teen platest vähemalt 12 äratõmmet. Neid tarvitatakse ka juurepassimise poognateks ning peavad niivõrd paksu värviga kaetud olema, et ülekande juures, mis nimelt mõlema järgneva värviplate jaoks ette võtta tuleb, tarvilisel määral veel värvi annavad.

Vormi keeran ma nüüd jälle lahti. Vormi lahtikeeramine on tarvilik, sest vastasel korral võiks plate naelte väljatõstmise juures kannatada. Naelad peavad lukutatud vormis paberiribades sama hästi kui puus. Selle järel lukutan ja tasandan jälle aluse ning kinnitan sellele järgmise, väljalõikamata plate igast otsast ühe naelaga.

Nüüd tulevad pealekande-valsid masinast välja võtta. Siis panen ühe enim tehtud äratõmbe täpipealt märkide külge ning lasen masina veidi kõvema pressiga läbi jooksta. Paksema värviga trükitud poogen on nüüd osa omast värvist linoleumplate peale üle kannud. Samuti talitan ma kolmanda platega, mille järele siis mõlema viimase värviplate väljalõikamist käsile võib võtta.

On viimased valmis lõigatud, võib trükkimine algada. Mina trükin esimesena kõige heledama värvi. Nüüd peab aga linoleumplate kõvemini kinnitatud olema. Kõigepealt tuleb selle peale rõhku panna, et nimetatud plate igakülgselt aluse peale kinnitatud oleks. Ridade ja ornamentide vahel leidub harilikult küllalt naelutamiseks tarvisminevat ruumi. Juhtumisel aga, kus täispinna pildiplatega tegemist ning naelutamiseks soodsat kohta ei leidu, lõigatakse platele üks fasett igast neljast küljest sisse. Faseti sisse naelutatult laseb plate ennast ümberringi hästi kinnitada. Nüüd tehakse õige pressi all äratõmme

ja asutakse kordaseadmisele, mis hoolikat tööd nõuab. Olemasolevad nõrgad kohad kaetakse õhukese paberiga ning tõmmatakse siis selle peale üks terve poogen. Eraldi tuleb aga silmas pidada, et trükk mitte liig raske ei oleks. Sel juhtumisel on äärtel kõvemat pressimist märgata. Läbipaistvuse järele otsustada on võimata, sest et linoleum-trüki juures midagi läbi paista ei tohi.

Trükkimiseks tarvitata värv peab vastava lisanduse läbi vedelamaks tehtama, peasjalikult kareda paberi juures. Karedad ning kergesti värvi imuvad paberid on linoleumitrükiks kõige kohasemad. Väljaviske lattide määrimist võib selle läbi ära hoida, et viimasele paberist hülsid peale tõmmataks.

Nüüd võib, kui värvikast tellitud ja kõik

korras, trükkimisele asuda. On esimene vorm trükitud, tuleb järgmine plate sisse võtta ning lõpuks kolmas vorm kontuurina. Selle läbi, et kõik kolm platet õiges vinklis lõigatud kui ka õiges vinklis peale naelutatud, on värvide sissepassimine väga lihtne. Nende ridade autor on lihtsa kiirpressi peal, hea värvikastiga, palju töid suures eksemplaride arvus trükinud, tihti ka masinavormi suuruseid linoleum-platesid. Eel tähendatud suurepinnalisi linoleum-platesid on lihtsas kiirpressis, hea värvikastiga, kergem trükkida kui metallplatesid. Pealegi on masina kulumine selle juures vähem.

Ametivennad, kes seni linoleum-trükiga tegemist teinud pole ning kirjeldatud juhtnööride järele katset teeksid, saavad oma töö tagajärgedega kõigiti rahul olema.

TRÜKITEHNIKA OSKUSSÕNAD.

E. ROOSIK, TALLINNAS.

Kirjanduslises suhtes on trükitööstuse ala iseäranis söödis. Selle ülesharimisele asudes pörkame iga sammu peal aga takistuste vastu. Nimelt annab omapäraste oskussõnade puudus end ühtelugu kibedasti tunda. Kuid andeksandmata ükskõiksusega tarvitatakse peale mõne nurjaläinud katse järele endiselt edasi ikka veel saksa- ja venekeelseid sõnu. Mõne hea aasta eest jõuti küll Tallinnas nii kaugele, et käsi adra külge otustati panna ja sõnade loomisele asuda. Valiti isegi komisjon, kes pidi esimesi vagu ajama. Aga tõsist töötajat sellest komisjonist ei saanud, — peale paarikordse kokkutulemise vaibus ta kahjuks enneaegsele surmale. Et aeg selleks veel liig varane oli, seda tunnistas ka ühe selleaegse komisjoni liikme tähendus, kes tehnilise kirjanduse tõlkimise ilmaaegseks tööks arvas ja soovitas parem Saksa keelt ära õppida.

Selle järele lipsas paari aasta eest jälle röömustav teade ajalehtedest läbi, et Tartu

trükitöölistel mõte targanud, tõsiselt kõige hädapärasemat puudust kõrvaldada. Aga ka seekordne hea mõte suri idudes.

Nende ridade ülesanne seisab selles, et suuremaid hulkasid üles virgutada kaasa aitama sellele ülitähtsale tööle. Tänaast numbrist peale teeme sellega alguse ja tarvitame oskussõnu, mida toimetuse liikmetest koosseisev komisjon esialgseks tarvitamiseks kõlbuliseks arvas, kuni kohasem sõna leitud. Ametivendi palume aga sõnade suhtes seisukohta võtta ja oma arvamisi toimetusele saata, siis jõuame selgusele, kui eluvõimuline üks ehk teine sõna neist on. Ja mis peaasi, meie jõuame sel kombel surnud punktist üle ja loome endile omapärase sõnade kogu, mida siis viimati keeleteadlase kätte saadaksime, kes sõnad lõpulikult läbi vaataks ja kindlaks vormiks.

Sõnade loomisel tuleb meie eneste poolt algust teha, kedagi teist aitajat meil ei ole.

Selleks jõudu tööle!

ÜKS VANA BALTIMAA TRÜKIKODA 1683 AASTAL.

LINNAARHIVAAR O. GREIFFENHAGEN.

(TÖLK. E. KLAAS).

Meie pealinna kutsuti, kui esimene selleaegne trükkija, Christoph Reusner Stokholmist, et 1632 aastal otsustatud „Gymnasial-trükkikoda“ sisse seada. Eelnimetatud trükikoja pärastise tegevuse kohta aga puuduvad kahjuks üksikasjalisemad teated, mispärast selle ainukese lühikese kroonikaga leppima oleme sunnitud.

Alalhoitud pärastistest dokumentidest selgub, et meie kodumaa esimesed trükkijad lähedas ühenduses on seisnud Lübecki trükijatega, ning peaausjalikult oma trükikojad sealt tellinud, mis sellega seletatav, et kirjavalamise sisseseaded alles hiljem meie maale jõudsid.

Nii siis ei tohiks huvituseta olla pealkirjas tähendatud aastaarvul töötava trükikoja sisseseade ja materjaaliga tutvuneda. Pealegi, et trükitoöstuse algus meie mail nimetatud ajajärku kuulub. Järgnevad andmed on küll Riia kohta maksivad. Kuid on kindlaks tehtud, et Tallinna ja Lübecki vahel trükitoöstuse alal samasugused ühendused olemas olid, kui Riia ja Lübecki vahel. Samal ajal on siis ka üks Riia trükkija Heinrich Hackelmann Tallinna elama asunud, mille puhul arvata võib, et ka Tallinna trükikoja sissesead kõne all oleva sarnane olnud.

Oktoobris 1683 aastal suri Riia linnas trükkija Bessemesser. Tema paranus võeti „Vaestelaste-kohtu“ poolt üle ning sisaldas, peale suurema kogu valmis trükitud raamatuid, järgmisi asju:

Paber ja pergament. 4½ palli lihtsat trükipaberit, 3 riisi prakeeritud paberit, 4½ palli kirjutuspergamenti, 3 raamatut paberit, 11 valget nahka, 31 riisi kirju-

tuspaberit Hollandi vapiga, 9 riisi kirjutuspaberit Narri vapiga (tähendab küll veevärki), 15 riisi lihtsat Fransch'i (Prantsuse) kirjutuspaberit, 6 riisi halli makulatuuri, ½ riisi punast paberit, 18 palli trükipaberit.

Trükikoja s: 2 trükipressi, nendest üks kõlbmata, 1 vana kõlbmata vasetrükipress, 1 väikene käsisaag, 2 rauast käsikut (süstik=Vinkelhaken), 1 vasest käsik.

Kastid kirjadega: 1 kast jämedat kanoni, 1 kast väikest kanoni 1 kast Romana antiquat, 1 kast Secunda fraktuuri, 1 kast tertia fraktuuri, kast tertia cursivi, 1 kast tertia antiquat, 3 kasti mittel fraktuuri, 2 kasti mittel antiquat, 1 kast mittel cursivi, 2 kasti cicero fraktuuri, 1 kast cicero antiquat, 1 kast cicero kursivi, 1 kast jämedat cicero fraktuuri, 1 kast cicero Schwabacher, 1 kast mittel Schwabacher, 3 kasti corpus fraktuuri, 1 kast corpus antiquat, 2 kasti Jungfs fraktuuri, 1 kalendri kast, 1 nootide kast, 1 Kreeka keele kast, 1 Hebraea keele kast, 2 jämedat mittel kasti, 2 tühja kasti, 1 kast kirjutuskirja, 1 kast täitsa uut jämedat cicero fraktuuri.

Valamiskambri: 3 valamisaparaati, 2 valamiskulpi, justeerimise käsiriist valamise juures, 1 suur kruvipink, 2 viili, 1 tangid, 1 haamer, 1 rauast sulatamise pann, 1 valamislaud ühes aknast välja ulatava toruga, 1 vana press, 1 klaasist mörser ühe tampijaga, 4 klaasist tampijat, 3 klaaspudelit, 1 vana kaal ühes vihtidega.

Lõpuks tähendatud valamississesead lauseb oletada, et vanal ajal enamalt jaolt kõik trükikojad oma puudutulevad tähed ise valasid ja oma kirjade kogu selle läbi täendasid.

EESTI MARGA NIMETUS.

E. KLAAS, TALLINNAS.

Pea jõuame meie õnnelikult oma 5-aastase iseseisvuse ja vabaduse juubelpäevani. Pilku tagasi heites võime julgelt ütelda, et meie sisemise elu uuesti korraldamise juures möödunud rahuaastatel palju on korda

saadetud, eriti ka graafikatööstuse tasapinna tõstmise mõttes. Et meil aga kaugelki veel kõik tehtud pole, siis julgen sellega meie Eesti marga ühesuguselt kindla äratäendamise suhtes graafikatöösturite poole all-

järgneva sooviga pöörata, kellede kaasabil kõige kergem oleks kõikides ettetulevates trükitöodes nimetatud järjekindlust läbi viia, pealegi kus meil vastav valitsuse määrus marga lühendatud äratähendamise kohta puudub, missugune näituseks Soomes juba aastakümnete eest välja antud.

Nii võime meie täna ükskõik missuguse ajalehe ehk trükitöö kätte võtta, milles meie Eesti mark kord „mk.“, „Emrk.“, „M.“, „Emk.“ ehk jällegi „mark“ all ära on tähendatud.

Et sellest kirjust segust kord lahti saada, oleks rohkem kui soovitav järjekindlalt igaühel, peaaesjalikult ka väljamaalastel, arusaadavat, selget ja lühidat „Emk.“ tarvitusele võtta ning meie marka Soome „Smk.“ ning Saksa „Rmk.“ ja „Mk.“st“ arusaadavalt lahutada. Soovitav oleks see ka veel sellepärast, et suur osa väljamaalasi meie olusid võrdlemisi veel õige vähe tunnevad ning

väljaspoole meie piirisid saadetud kaubapakkumistes, ajalehtede ehk statistiliste andmete silmitsemise juures, näituseks „Mk.“ lugedes, ikkagi arvamisel olla võivad, et meil Saksa margad ehk ida-margad maksavad on, „Emk.“ juures aga mingit kahtlust tekkida ei tohiks.

Arusaadav, et sarnane korraldus mitte kergelt ja lühikese ajaga läbiviidav ei ole, kuid siiski ei tohiks see nii suuri raskusi sünnitada. Siin võiks näituseks iga trükitöökoha juhatus ladujatele ja korrektoritele korralduseks teha eeltähendatud nimetust tarvitusele võtta. Niisama võib veel meelespidamiseks ladumis- ja korrektureerumiseis, niisama ka tellimiste vastuvõtmiste kontorites, kus rahvaga tegemist, järgmine silmapaistev plakat seinale kinnitada: „K i r j u t a g e a l a t i „E m k.““

Trükitud sõna on ju alati mõõduandev olnud.

MEIE TRÜKITÖÖSTUSE PRAEGUNE SEISUKORD.

TRÜKITÖÖSTURITE MÄRGUKIRI RAHAMINISTRILE.

Uue aasta algul andsid trükitöösturid rahaministrile allpool toodud märgukirja. Rahaminister on lubanud märgukirjas ette toodud küsimusi Riigikogu sellekohastes komisjonides üles tõsta, mille harutamise eest ka trükitöösturid osa võtma kutsutakse.

M ä r g u k i r i j a p a l v e.

Herra Minister.

Kultuurilma graafikatööstuse arenemise ja edenemisega, millesse kuuluvad trükitööstus, raamatuköitmise ala, litograafia ja tsinkograafia tööstused, on ka Eestis tõusnud tarvidus ja nõudmine paremate toodete järele graafika alal.

Omavalitsus korraldab ka Vene valitsus graafikatööstust ja sellel alal saadi häid tagajärgi, kuid ometi ei jõudnud suur Venemaa selles sihis väljamaale, iseäranis Saksamaale järele. Saksamaa tehnika graafikatööstuse alal on teinud ka viimastel aastatel suurt edutööd ja sellepärast tuleb ka meil, Eestis, graafika alal töösturitel eeskujuks võtta Saksamaa tehnika saavutusi, seda enam, et praegusel silmapilgul kaubandusline läbikäimine Saksamaaga meile kõige

rohkem sobivam on tema madala rahakursi tõttu.

Isegi meie lähem naaber, Soomemaa, kellel juba kaunis pikk ajalugu graafikatööstuse alal seljataga, ei saa kõiki tarbeaineid selleks otstarbeks omamaa saadustest, välja arvatud vahest liht trüki- ja kirjutuspaber, millega Soome juba kaunis suure kuulsuse võitnud on.

Kuid ainult paberiga üksi ei ole graafika alal veel midagi ära teha. Kõige pealt on tarvis uuemaid masinaid, masina jagusid, igasugu kirjasid, värvisid, aparaate jne., mida ka Soome omale niihästi Inglis- kui ka Saksamaalt sisse veab, niisama osalt ka paremaid paberi ja ilu-kartongpaberi sortisid, mida Soome oma vabrikud vähese tarvituse tõttu ei valmista.

Peale selle saab Soome kõik trükivärvid ja keemilised ained suuremalt jaolt väljamaalt ja valitsuse poolt tehakse kõik, mis nimetatud tööstusharu edendamiseks vähegi tarvis läheb, ja nii on Soomes graafikatööstus kaunis kõrgele järjele jõudnud. Meil aga Eestis on praegu graafikatööstuse alal suured ja väga suured puudused. Meie

trüki- ja köitekojad, lito- ja tsinkograafia tööstused tegutsevad võrdlemisi palju viletsamas seisukorras, sest kõiki, mis meil selle tööstusharu tõstmiseks tarvis läheb, oleme sunnitud väljamaalt muretsema.

Siiski on viimasel ajal paremust märgata, kuid tuleb välja, et meie ei saa isegi omal turul oma graafikatoodetega väljamaaga võistelda, veel enam, meil puudub tarviline selgus valitsuse korralduste suhtes graafikatööstuse paremale järjele tõstmise ja selle toetamise alal.

Praegune graafikatööstuse ettevõtjate seltsi juhatus, kui niisugune, tahab olla teerajajaks kõigi nende komistuskivide kaotamiseks, mis kuidagi mõju võivad avaldada selle tööstusharu kõrgemale järjele tõstmiseks.

Meil on palju väärnähtusi ja arusaamatusi trükikunsti edendamise suhtes ja kõiki neid puudusi soovides valitsusele ette kanda, loeb Tallinna trüki- ja köitmisöökodade omanikkude seltsi juhatus oma kohuseks tähelepanu juhtida järgmiste puuduste peale, mis praegusel ajal meie graafikatööstuse arenemisele väga mõjuvaks takistuseks on:

1) Praegu maksva tollitariifi järele („Riigi Teataja“ nr. 34 — 1921. a.) § 177 põhjal on trüki- ja köitekodadel vahet tegemata kättesaamata kõrgete tollide tõttu paremad paberisordid ja parem kartong-paber, mis tollitariifis veneaegse nimetusega „bristol-kartong“ leidub. Nende paberisortide tollimaks on arvatud eespool nim. § p. 1e, 2c, e, f, ja 3a ja b, 500—2000 margani puuda pealt brutto kaal arvatud, kuna ometi teada on, et meie vabrikud seda materjaali ei valmista.

Ka Eesti vabariigi kodanikul kui kultuurinimesel on soov paremate trüki- ja graafikatoodete järele ja nende valmistajad on kohustatud tegema kõik, et tarvitaja nõudeid täita, kuid meil tuleb nii välja, et trükitooteid paremal paberil tuleb odavam väljamaalt tellida, kus igasugune nõuetav paber ja materjaal käepärast turuhinnaga saada, ja kõige imelikum on see, et meie tollitariifi järele § 178 p. 1—3, on niisugused trükitooted, kas ilma sisseveo tollimaksuta ehk ainult 200 marka mõnel jaol puuda pealt tollimaksu.

Omad graafikatöösturid ei saa neid tellimisi täita materjaali puuduse pärast ja kui seda väljamaalt tellida saab, siis rõhub liig kõrge sisseveotoll, mis mõnikord mitu korda kallim on kui materjaal ise väljamaalt ostes maksab. Meie saaksime sellest veel aru, kui näit. meie omad paberivabrikud seda sama paberit ehk kartongi valmistaks ja siis oleks toll konkurentsi mõttes ehk soovitav, kuid meil on vaev oma vabrikutelt isegi kõige lihtsamat trüki- ja ajalehepaberit saada, rääkimata parematest paberisortidest.

Nagu nüüd praktika ja aeg on näidanud, ei mõtlegi meie kohalised paberivabrikud paberi asjus edusammusid teha ja see kestab tingimata niikaua, kui nende tooted kaitsetollidega kaitstud on.

Kuigi praegu meil paberimassi sisseveotoll 3—6 margani puuda pealt määratud on (Tollitariif § 176 p. 2-a ja b), tehakse vabrikantide pool kõnet, et nemad paremat paberit teha ei võivat massi kalliduse pärast. Üks on aga kindel, meie paberivabrikud on kõik enam-vähem mitte Eesti soost isikute käes, kelledel ehk meie paberitööstuse tõstmine riigi ja tarvitajate huvides nii tähtis pole, kui oma erahuvid, ja sellest see väärnähtus, et näit. Soome paber, kõrge valuuta ja sisseveotollide peale vaatamata, meie trükikodadele odavamalt ja kasulikumalt kätte tuleb kui meie vabrikute oma.

Meie paberivabrikandid ei ole muud teinud, kui valitsuse ees sammusid astunud paberi kaitsetollide kõrgendamise, riigi metsast saadavate materjaalide hindade alandamise ja meie paberi väljaveo vabaklaskmise küsimuse asjus, aga vabrikutel puuduvad uuendused ja ajakohased sisseaadad ja nende muretsemiseks ei tehta palju midagi ära.

Trükikojad on kõik enam-vähem viimase aasta jooksul suuri uuendusi läbi viinud ja viiakse praegu edasi raskete aegade peale vaatamata, kuid paberivabrikud kaebavad raskete aegade peale ja müüvad pisi-tasakesi paberit iseäranis Venemaal välisvaluuta eest, mis väljamaa pankade kaudu sünnib. Nii on ka siis meil asi kujunenud, et meie oma kodumaa trüki- ehk ajalehepaber maksab meie omal maal 600—750 marka puud, rullide paber natuke

vähem, kuid Soome- ja Saksamaa paberiga seda ometi võrrelda ei saa, sest valmistusel tarvitatakse halvemat sorti puumassi ja selle tõttu on paber rebenev ja musti plekke täis, kuid iseäranis Venemaa jaoks on see hea küll ja meie saame nii siis ainult neist raasukestest, mis meie vabrikutel väliturule saatmisest üle jääb.

Praegu ja ka ennemalt on juhtumisi olnud, kus trükikojad ühte ehk teist paberit ei saa, ei ole lihtsalt olemas ehk puudub jälle mass ja lubatakse kohe valmistada, aga mitte vähem, kui 50 puuda korraga.

Kujutagu nüüd, kes tahab, enesele ette, et trükikojal on tarvis mõni riis ehk puud teatud paberit ja sellepärast oled kohustatud paberivabrikute kontori ukse pihta koputama seni, kui sulle lubatakse heamehe poolest paberit valmistada 50 puuda korraga, pool raha ette makstes.

Niisuguse kombinatsiooni tõttu on trüki- ja köittekodade väljapääsemata seisukorras. Väljamaalt tellida tarvisminevat paberit on kas hilja ehk kõrge kaitsetolli läbi kahjulik majanduslikult küljest ja siis aetakse läbi nii, kuidas saab ja vahest jookstakse terve linn läbi otsides, kust tarvisminevat paberit leida.

Meil on Eestis ka puupapivabrikud, kuid kes on trüki- ja köittekodade omanikkudest lihtsat pappi saanud? Puupappi veetakse meil tuhandete puudade kaupa Soomest ja Rootsist sisse, 90—150 marka puudast tolli makstes, kuid kohalikele puupapivabrikutele lubatakse massi sisse tuua 3—6 marka puuda pealt tolliraha makstes, kuna väljaveotollist paberivabrikute saadused vabastatud!

Meie seisukoht selles asjas on: trüki- ja köittekodadele, kellel paberit tööstuse tarvis tooresmaterjaliks on, olgu see igasugusest sisseveotollist vaba, see kihutab ka oma vabrikuid tegevusele ja võitjaks jääb ikka ilmaturul see vabrik, kes midagi paremat teeb ja oma tegevust nii oskab juhtida, et oma majanduslisi kasusid ei otsi mingisuguste kaitsetollide taha pugemisega, vaid viljaka töö ja oskuse läbi, mis kaubale iseenesest ka omal turul nõudmist muretseb.

2) Ei saa Eesti graafikatööstus edeneda niikaua, kui suured sisseveotollid olemas on otsekohe tarviliste masinate ja nendega ühenduses olevate osade ehk jagude pealt.

Näituseks, trükimasinate ja nende osade pealt võetakse praegu tollitariifi § 167 põhjal 40 marka puuda pealt tolli, ehk küll teada, et Eestis veel ühtegi sarnast vabrikut ei ole, kes neid masinaid valmistaks, kuid ometi on sellegi pärast reहेpeksumasinad ja lihtsad adrad rohkem eesõigustatud, sest et nende toll on 50 prots. odavam (vaata tollitariifi § 167 p. 4—5).

3) Tollitariif § 162 järele võetakse meil trükitähtede pealt 80 marka ja nende matritside, vasest joonte ja muude sellesarnaste materjalide pealt 240 marka puuda pealt tolli, ehk küll meil enestel vabrikuid ei ole, kes neid esimese tähtsusega graafikatööstuse asju valmistaks. Omal ajal Vene valitsusel oli ehk tarvis nende asjade pealt kaitsetolli võtta, sest Venemaal oli tooresmaterjal saada ja olid ka töökojad, kes neid valmistasid, nii et mõtet ei olnud materjale ilma kaitsetollita sisse vedada lasta.

Edasi, ingliski kui ka seatina pealt on meie tollitariifi §§ 144 ja 146 ette nähtud 100 ja 20 marka puudast, kuid need metallid on graafikatöökodade tarviline materjal ja kugi tolliraha ehk pealt näha suur ei ole, ometi on nende metallide raskuse juures see toll kõrgem, kui näit. trükipaberi toll 120 marka puudast.

4) Meil praegu maksmas olevas tollitariifis puudub täiesti §, mis puust trükitähtede, trükitähtede kastidesse ja regaalidesse puutub. Tollivalitsus võtab neid asju tollitariifi § 61 p. 3 põhjal tollimaksu alla kui puust teoseid 1800 marka puuda pealt, kuna sealsamas eraldi nimetatud bukspuu mõõblit 600 marka puuda pealt tolli arvatakse.

5) Tollitariifi § 137 põhjal võetakse trükivärvide pealt 480 marka puudast, kuid erand on tehtud musta trükivärvi kohta, arvatavasti ajalehtede trükkimise otstarbeks, millest 120 marka puuda pealt tolli võetakse, s. o. niisama palju kui ajalehe paberi pealt.

On ju selge, et ajalehed praegusel ajal omaga välja ei tule ja ajalehe paber imeb kõige rohkem trükivärvi enese sisse, nii on siin ka 120 marka puuda pealt tollimaks täiesti ebakohane, niisama, kui 480 marka teiste värvide pealt, mis mitte must ei ole. Kui teada on, et kõik trükikojad, tsinkograafiad ja kivitrükikojad tarvitavad üldse värvi, siis peaks ometi loomulik olema, et ka meie

trükitööstus väljamaa eeskujul värvitrükitööteid rahvale võimaldaks kätte saada ja kuna värvid peale musta iseenesest palju kallimad on ainete segu tõttu, siis ei tohiks ometi valitsus selle aine kättesaamist raskendada tollimaksudega koormamisega.

6) Meil on Eestis köitekojad suures kitskuses raamatu ületõmbamise paberiga. Ükski paberivabrik Eestis ei ole veel katseid teinud raamatu kaane paberit turule muretseda ja seda peavad köitekodade omanikud kusagilt salaja mõne spekuleerija juudi ehk ärimehe käest kalli hinna eest lünastama. Väljamaalt otsekohe ostes maksab meil tolli niisugune paber ehk imitatsioon-nähk 600—2000 marka puud tollitariifi § 177 p. 2c ja 3a järele ja sellepärast tuleb ette, et raamatuköitmine kallimaks läheb, kui sama raamatu trükkimine, nõnda et aeg oleks seda paberit ehk iluköitepaberit, mida meil kohalikud vabrikud ei valmista, tollivabaks lasta, kas või ainult köitekodadele, kes seltsi poolt ostmise üle tunnistuse ette näitavad.

Niisama on ka kaitsetoll igasugu traatide ja paelade pealt, mida köitekojad suurel määral tarvitavad, liig kõrge.

7) Tollitariif § 77 p. 7b põhjal võetakse tollimaksu klaasplatete eest 5000 marka puuda pealt, § 100 p. 1 põhjal kroomkaali eest 300 marka puuda pealt, § 112 p. 1b põhjal keemiliste ainete eest 600 marka puuda pealt, § 147 p. 2 põhjal tsiingi eest 40 marka puuda pealt ja § 169 p. 1 põhjal päevapildi aparatuuride eest 600 marka puuda pealt.

Kõik ülalnimetatud asjad on esimese järgu tähtsusega tooresained meie tsinkograafia tööstusele ja kuna meil kodumaal neid aineid üldse ei valmistata, siis oleme sunnitud neid väljamaalt sisse vedama.

Lõpuks ei saa tähendamata jätta, et kõikide trükitööstuste peal lasuvad liig suured puhtakasumaksud, mis käesoleval aastal 15 prots. välja teevad, kuna ometi vahe on teh-

tud kivitrükkikodadele ja tsinkograafia tööstustele, mis 10 prots. peale arvatud.

Praegu elame meie suures ajaloolises murrangus, kus majandusline võitlus käimas ja riikliselt seisukohalt ei tohiks esimese järgu tähtsusega tööstusasutusi kõrgete puhtakasu- ehk ärimaksudega koormata. Tööstuse uuendused ja sisseseaded neelavad lõviosa tervest kasust ära, kuna tööliste palgad valitsuse poolt normeerimata, mille tõttu tööstuslised asutused töötavad ilma ühegi kindla eelarveta, mis puhtakasu protsenti kuidagi ette välja arvata ei luba ja kui siis tuleb valitsus ja nõuab neilt töökodadelt 15 prots. oma kasuks, siis ei ole raske ette ütelda, et tulevikus graafikatööstus oma ettevõtteid jalul ei suuda hoida, võistlusest ilmaturuga ja naabri-riikidega rääkimata.

Kõigil ülalnimetatud põhjustel on Tallinna trüki- ja köitmistöökoja omanikkude seltsi juhatusel au paluda:

1) Praegu Eestis maksev tollitariif, mis „Riigi Teatajas“ nr. 31 — 1921. a. välja kuulutatud, uuesti läbivaatamisele võtta neis paragrahvides ja punktides, mis trükitööstust puudutavad ja eelpool ette toodud.

2) Vabariigi valitsuse ees sammusid astuda, et kõik eespool nimetatud graafikatööstusele tarvilikud ained tollivabaks lastaks ehk kui seda ei või, siis tollist vabastaks igat sellel alal töösturit, kes tollivalitsusele kaubandusministeeriumi loa ette näitab, mis igal üksikul juhtumisel Tallinna trüki- ja köitmistöökoja omanikkude seltsi juhatuse tunnistuse ettenäitamisel välja antakse.

3) Kui peaks selle küsimuse harutamiseks mingisugune erakommissjon määratama, siis palume seltsi juhatusel luba anda koosolekust oma esitajate läbi hääleõigusega osa võtta, sest meie trükitööstus omas terves ulatuses ei ole mitte vähen, kui mõni paberivabrik, sest ilma ühe kui teiseta ei saa riik läbi.

TÖÖOLUDE ÜLEVAADE.

S a k s a m a l, kus tööolud läinud aasta algul iseäranis head olid ning suuremaid võõrakeelseid tellimisi väljamaalt saadi, võis selle lõpul konjunktuuri halvenemist märgata. Põhjuseks on väljamaa tööde

eest välisvaluutas tasunõudmine, missugused sel tagajärjel ka tuntavalt vähemaks jäänud.

S o o m e s on, nagu sealne häälekandja teatab, tööturg iseäranis halb ning selleläbi

mittelubatav võistlus tekkinud, mis ettevõtjaid sunnib isegi alla minimaalhindasid töötama.

R o o t s i s kestab juba kolmandat aastat raske majandusline kriis, mis arusaadavalt ka graafikatööstuses end tunda annab.

D a a n i s ja N o r r a s on umbes samasugused olud.

H o l l a n d i s algas umbes aasta poolteise eest raske tööstuse kriis, missugune ka graafikatööstuse peale oma mõju avaldamata ei jätanud.

P r a n t s u s m a a l, B e l g i a s ja H i s p a a n i a s on tööolud enam-vähem rahuloludavad.

I n g l i s m a a l on umbes kaudselt 1.500.000 töötajat, millede arv aga viimasel ajal rõõmustavalt pikkamisi langema on hakanud. Sedasama oleks ka

A m e r i k a kohta ütelda.

I t a a l i a s, kus graafikatööstus sõja vältusel kui ka pärast lõppu suurte raskustega võidelnud, pole ka senini mingit parandust märgata. Tööta graafikatöölise arv on niivõrd suur, et mitmed linnad otsustanud on tööjõudusid väljastpoolt mitte sisse rännata lasta. Ületunnitöö on igalpool ära keelatud. Torinos näituseks on 1200 organiseeritud trükikodasest 160 töötajat.

P o o l a s, L ä t i s ja L e e d u s on tööolud graafika alal möödunud aastal enam-vähem soodsad olnud, mida ka

E e s t i kohta tähendada võiks.

V e n e m a a iseäraliste olude kohta on raske mingisugust selget pilti saada, pealegi kus enamjagu trükikodasid nõukogude poolt rekvireeritud. Kahtlemata kannatavad seal raskelt nii tööandjad kui ka -võtjad.

E. K.

I. EESTI TRÜKITÖÖSTURITE KONGRESS.

TALLINNAS, 3.—4. SEPTEMBRINI 1922.

Pärast sõdasid ja revolutsioone, mille all ka arusaadavalt meie trükiköösturid kannatanud, on nüüd, kus jällegi rahulikum ajajärk kätte jõudnud, tõsisemalt oma tööle asuda võidud.

Esimesena on siis ka Tallinna trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude seltsi juhatus ühe tähtsama organiseerimistööga algust teinud ning selleks esimese ülemaalse trükiköösturite kongressi kokku kutsunud, missugune 3—4. septembrini möödunud aastal Tallinnas ära peeti.

Kongressi eesmärgiks oli ühiste huvide kaitseks ning trükikööstuse edendamiseks ülemaalse liidu loomine, mille vajadus ennast juba varemalt tunda annud.

Kongress peeti ära Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse saalis, Pikk tänav 2. Osa võtsid: F. Uibopuu, J. Peterson, E. Roosik, J. Rauman, J. Veikesaun — T. E. K.-Ü., Tallinnast; A. Silberhand, A. Blaubrik, A. Roots, P. Treumann — A.-S. „Ühiselu“, Tallinnast; J. Tomp, A. Veiler — „Vaba Maa“, Tallinnast; A. Peets — Tallinna Trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude seltsi asjaajaja; J. Zimmermann, J. Roosileht — Zimmermanni trükikoda, Tallinnast; J. Paju — Raudteevalitsuse trükikoda, Tallinnast; E. Just, R. Zero — „Kaja“, Tallinnast; E. Zimmermann — Sõjaväe trükikoda, Tallinnast; O. Kangro — E. T. K. trükikoda, Tallinnast; E. Talvik, Tallinnast; V. Ehrenpreis, Tallinnast; A. Raudsepp, Tallinnast; G. Böhlau, Nõmmelt; R. Tohver — Kirjastuse O.-Ü., Tallinnast; J. Reimann, Tallinnast; V. Laan — „Estoköit“, Tallinnast; J. Biek, Tallinnast; A. Kummel, Tallinnast; H. Tõnisson, Tartust; J. Mällo, Tartust; G. Ehrmann, Pärnust; J. Nurmberg, H. Hunt, Viljandist; V. Neumann — „Täht“, S. Song, Võrust; V. Sorokin — „Sõna“, Rakverest; T. Liiv, Kuresaarest.

Kongressi avas kell 10.45 Tallinna trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude seltsi juhatuse esimees F. Uibopuu.

Kongressi tervitasid kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja ins. Lukk; „Päevalehe“ peatoimetaja H. Rebane; Börsekomitee esimees — M. Jaakson; „Vaba Maa“ toimetaja J. Tomp, Pankade nõukogu esimees A. Uibopuu; Ajakirjanikkude Ühingu esimees J. Luiga. Telegraafiteel tervitasid kongressi haridusminister Bauer ja siseminister K. Einbund.

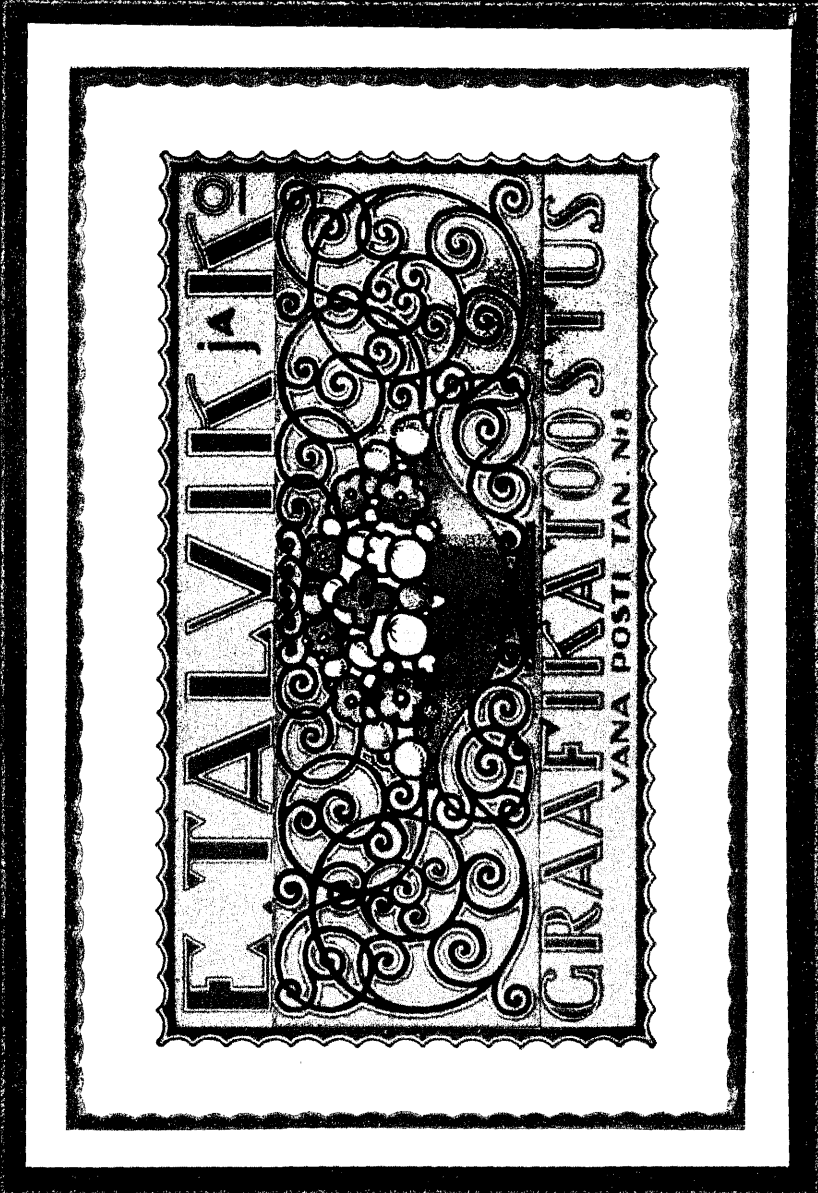
Peale 10-minutilist vaheaega asuti järgmise päevakorra harutamisele:

1. Trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude liidu asutamine.
2. Trüki- ja köitmis-töökodade tarbeainete sisseostu keskkoha asutamine.
3. Töötariifid.
4. Töötingimised.
5. Trüki- ja raamatuköitmis-tööstuse kooli asutamine.
6. Trüki- ja köitmis-tööstuse edendamise küsimus.
7. Ajakirja väljaandmise küsimus.
8. Valimised.
9. Läbirääkimised.

Kongressi juhatajaks valiti F. Uibopuu, abideks A. Veiler ja E. Talvik, sekretäriks valitakse E. Just, O. Liiv ja S. Songi.

Trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude liidu asutamine. Refereerivad F. Uibopuu ja E. Just.

Referent F. Uibopuu toonitab oma kõnes, et Tallinna trüki- ja köitmis-töökoja omanikkude seltsi juhatus pikemat aega on arutanud küsimust, kuidas oleks soovi-

Edinced Nihilated for the first

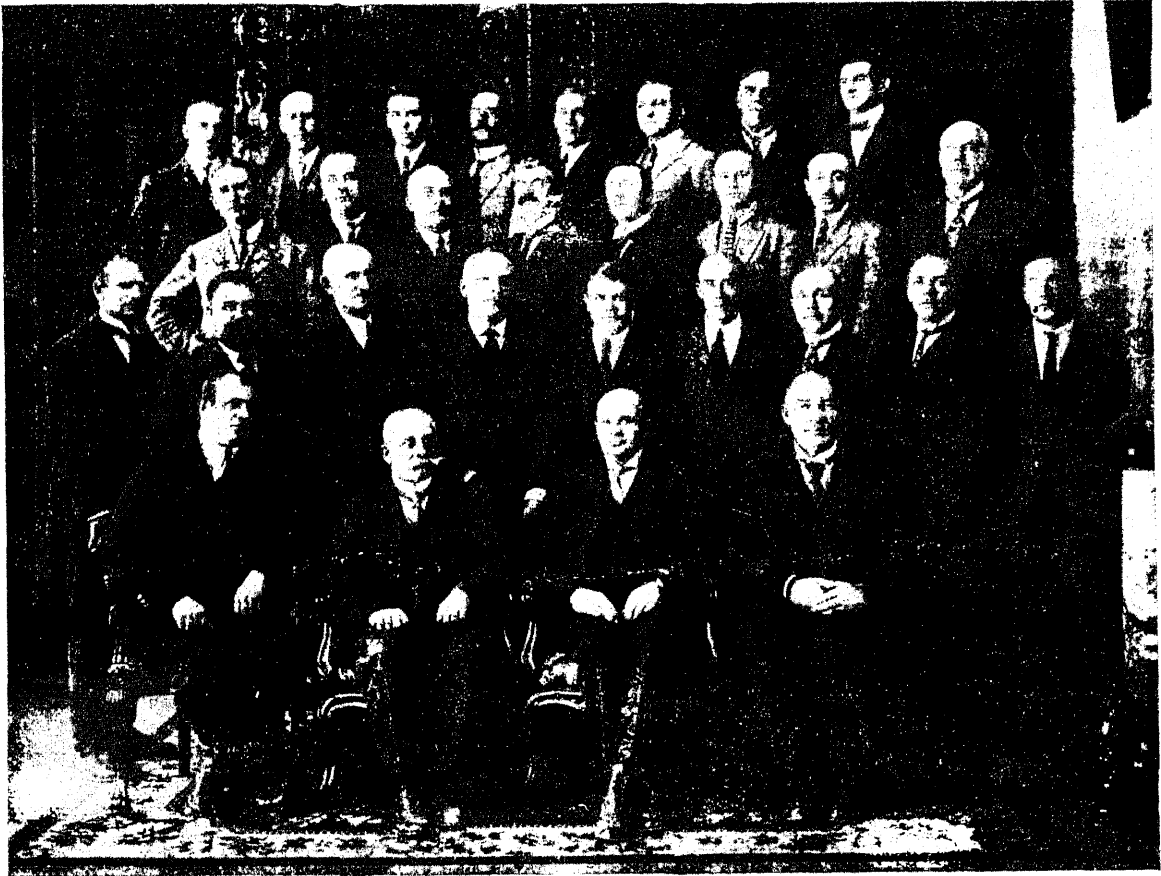
E. TALVIK & CO. GRAAFIKATOOSTIUS

Tellon V. Posti. 0-20-30

tav organiseerida Eestis trükitööstust, kas üksikute linnade kaupa või ülemaaliselt. Lõpuks asuli seisukohale, et üksikute linnade organisatsioonid elujõulised ei oleks. Ainukese elujõulise organisatsioonina võiks legutseda ülemaaline trükitöösturite organisatsioon, kelle ülesandeks oleks, peale graafika ja raamatuköitmise tööstuse ettevõtjate ühiste kasude kaitsmise, ka graafikatööstuse edendamine ning tarvilisele kõrgusele tõstmine.

avaldis on Tartu trükitöösturite poolt postiteel kongressile saadetud.

Just: — kavatsetavas põhikirjas on tahetud võimalikult laia detsentralisatsiooni läbi viia, et vähemad linnad mitte ei nuriseks. Seda tõendab kõige paremalt põhikirja § 14. Loomulik, et Tallinnas asuv juhatus võimalikult laia tegevusvabaduse suurematele tsentrumitele jätab, kuid teatav kontroll peab asja kasu pärast juhatuse poolt maksma pandama.

Tallinnas 3.—4. septembrini 1922. ärapeetud Esimese Ülemaalse Trüki- ja Raamatuköitmise-Töösturite kongressi osavõtjad.

Referent E. Just selgitab üksikasjaliselt Tallinna trüki- ja köitmiskoja omanikkude poolt väljatöötatud Eesti graafika- ja raamatuköitmistööstuse „Ettevõtjate ühingu“ põhikirja.

Juhataja tegi ettepaneku läbirääkimisi alata. Mällo: — Tartu, kui suurem tsentrum, soovib omale ise seltsi, sest kavatsetava põhikirja järele ei või ilma Tallinna keskjuhatuseta midagi ära teha. Põhikirja tahaks nii läbi töötada, et provintsitööstus liig Tallinna mõju alla ei satuks. Sellekohane soovi-

F. Uibopuu: Üksikute linnade kaupa organiseerides, ei jõua meie kaugele. Kui tagajärgi tahetakse kätte saada, siis tuleb ülemaaliselt koonduda.

Mällo: — Võib ette tulla juhtumisi, kus provintsis Tallinnas asuva juhatuse otsust mitte võimalik ei ole ära oodata, sellepärast oleks soovitatav, et põhikirja selles mõttes muudetaks, et provintsis asuvate tööstuskeskkohtade õigusi laiendataks.

Soovitas valida komisjoni, kus ka provintsi asemikud, kes ühe vastuvõetava redaktsiooni välja töötaks.

A. Veiler: — Tartu kardab, et ta oma iseseisva organisatsiooni kaotab. See ei ole tegelikult nii, sest § 14 annab neile küllalt laialdast tegevusvabadust. Võib olla, on õnnelt valitud sõna, „asjaajaja“ selles paragrahvis, kuid see ei ole lõpulik ja võib muudetud saada, milleks Tartu meestelt ettepanekud soovivatav oleks. Igatahes, ei ole salaline autonoomia provintsi linnadele soovitatav, seda tuleb tööstuse huvides ühe keskkoha kasuks piirata.

H. Tõnisson küsib, milleks kulutatakse 1/2 0/0 suurune liikmemaks ära. Temale vastab E. Just, kes § 2 peale tähelepanu juhib.

Päevakorra punkti kohta võttis kongress järgmise resolutsiooni vastu:

„Eesti trükiköösturite kongress leiab Eesti graafikatööstuse ülemaalse organisatsiooni tarvilikuks ja otsustab valida ajutise juhataja, kes Tallinna trüki- ja köitmislojja omanikkude seltsi poolt väljatöötatud graafika- ja raamatuköitmisööstuse ettevõtjate ühingu põhikirja kava kongressi poolt soovitatud parandusega registreeriks.“

Trüki- ja köitmisööstokodade tarbeainete sisseostu keskkoha asutamine. Referendid F. Uibopuu, E. Just.

Referendid kannavad ette, et praegu peavad trükiköösturid kõiki neile tarvisminevaid tarbeaineid, nagu värviseid, õliseid j. t. väljamaalt sisse tooma. Sarnane olukord teeb aga lihti suuri takistusi, niihästi trüki- kui ka köitmisööstusele. Suurel arvul materjaali väljamaalt tellides saadakse materjaalid küll vähe odavamalt sisse osta, kuid sel korral on suured kapitaalid tarvilikud; väiksemal arvul tellides tuleb aga materjaal hulga kallim maksma.

Sarnast olukorda silmas pidades oleks tarvilik asutada keskkohat, kes teateid koguks, kui palju üksikud töökodad väljamaa materjaalid tarvitavad, mille järele nimetatud keskkohast kõik nad korraga välja tellitakse ning üksikutele ettevõtetele välja jagatakse. Sedawiisi saaks üksikud ettevõtted materjaalid hoopis odavamalt ning vähema tüliga.

Sarnast materjaalide sisseostu keskkohata on kõige parem organiseerida osatühisuse näol, mille põhikirja Tallinna trükiköjja omanikkude seltsi poolt juba välja on töötatud.

Esiialgne osatühisuse põhikapitaal oleks 2 miljoni marka suur, kuna osatühe hinnaks oleks 5000 mkr. Nimetatud osatühisus, mis üleriiklise trüki- ja köitmisööstokodade ühingu kaubanduse osakonna nime kannaks, töötaks kõige lähemas kontaktis ühinguga, selleks on põhikirjas ettenähtud kord, et üks liige mõlemile juhatuses on ühine.

Selles küsimuses võttis kongress järgmise resolutsiooni vastu:

Esimene trükiköösturite kongress leiab Eesti graafika ja raamatuköitmisööstuse ettevõtjate ühingu kaubanduse osakonna asutamise tarvilikuks ja kohustab ühingu juhatus kongressile esitatud põhikirja projekti registreerima ja osakonna avamiseks kõige lähemal ajal sammusid astuma

Töötariifid. Referendid J. Peterson, K. Blaubrik, J. Reimann.

J. Peterson tähendas lühikeses sissejuhatusöönas, et kuna näit. Saksamaal ja Soomes, keda me enam kättesaadavuse poolest eeskujuks peame võtma, aga keda me ka eeskujuks võime võtta, ühine tööde tariif ammu maksmas on, valitseb meil sellel alal se-

nini täielik korralagedus. Tallinna trüki- ja köitmisööstokodade omanikkude selts tegi oma tariifikommissjonile ülesandeks minimaaltariifi välja töötada, et sellega ülemaalsel kongressil esineda. Kuna aga aeg kasin oli, märkis tariifikommissjon esialgu ainult tähtsamad põhijooned üles. Lõpul avaldas kõneleja soovi, et kui nüüd siin ülemaaline trükiköösturite ühisus või liit teostub, siis ka ülemaaline tariifikommissjon valitaks, kes põhjaliku, üksikasjalise tariifi väljatöötamisele asuks, et vast juba järgmisel ülemaalsel kongressil esineda tariifiga, mis oleks Eesti trükikööstuses loovaks ja tervendava olukorra saavutamise abinõuks.

1. Läbirääkimisi juhataa A. Veiler.

Veiler: Et läbirääkimiste juures õige arusaamine valitseks, peab teatavaks tegema, et ettekantud tariifid on maksvad Tallinna jaoks. Tartu, Narva ja Pärnu jaoks oleks tariif 100% võrra odavam, kõigile teistele linnadele 20% odavam.

Kümmel: Kas riigi- ja eratöökodades on hinnad ühtlased? Kui riigi trükikodad eratöösids teevad, siis peaks nemand neidsamu hindasid arvesse võtma. F. Uibopuu: Riigi trükikodadele on see tariif kätte saadetud. Kui nad selle järele tulevikus ei käi, siis tuleb valitsuse ees vastavaid sammusid astuda.

Raamatuköitmisööstuse tariifi juures toodi H. Tõnissoni poolt ette, et see paljudes kohtades väga ebakohane olla. Et vaielusi ära hoida, otsustati kiire korras valida kommissjon, kes raamatuköitmisööstuse tariifi kongressi ajal läbi vaataks ja kongressil esitaks. Kommissjoni valitaks J. Reiman, H. Tõnisson, Laan, Biek ja Ehrmann.

Kongress otsustab kell 2 vaheaega teha, et kell 4 uuesti kokku tulla.

Kell 4.30 astus kongress uuesti kokku. Juhataa F. Uibopuu.

Järgmiseks päevakorra punktiks on töötüingimised. Kuna referent puudub, võetakse arutusele päevakorra p. 7.

Ajakirja väljaandmise küsimus.

Referent A. Veiler rääkis ajakirja väljaandmisest, toonitades selle tähtsust. Kuna liidu liikmed ainult üks ehk paar korda kokku saavad, siis oleks neile sidemeks trükisöona liidu häälekandja näol. Kuna nimeküsimus esialgu lahtiseks peab jääma, oleks ajakirja sisuks: 1) seadused ja määrused, mis liidu liigetel tähtsad; 2) juhataja otsused; 3) kõiksugu arvatavad artiklid, millel kokkupuutumine trüki- ja köitmisööstusega; 4) tehniliste küsimuste lahendamine; 5) igasugused päevakorrale kerkivad küsimused

Ajakiri ilnuks üks kord kuus 16-leheküljelisena heal paberil 500 eks. Tema kulud oleks 21—23.000 numbri pealt. Nendest võiks loota ära müüa 300 eks. ä 50 marka tükk ja kuulutustest võiks loota 6000 marka numbri pealt, ülejäänud osa peaks ühingu poolt tasutama.

Deevis: oleks soovitatav tehniliste ja majandusliste küsimuste arutamiseks eraldi ajakirja soetada.

A. Veiler: leiab tarvilikuks ühe häälekandja asutamise, kus mõlemad küsimusi käsitatakse.

Uibopuu: ühines A. Veiler'iga. Kahte häälekandjat ei jõua meie ülal pidada.

Raudsepp: seda ettepanekut tuleks teostada, üksik- asjad on kõrvalise tähtsusega.

Mällo: ajakirja on tarvis. Esialgu oleks vähe kaastöölisi, kuid meie peame neid kasvatama.

Küsimuse kohta võttis kongress vastu järgmise A. Veiler'i poolt ettepanud resolutsiooni:

„Kongress tunnustab tarvilikuks trüki- ja köitmistöökoja omanikkude liidu häälekananja ellu-
kutsumise ja teeb ühingu juhatasele ülesandeks selle otsuse teostamise.“

Trüki- ja raamatuköitmistööstuse kooli asutamine. Referent Rauman.

Väga austatud hrad trüki- ja köitmistöökodade omanikud. Minul on au esineda Teile tänasel kongressil anega, mis meie trükistööstuse tulevikule väga tähtis on.

Asudes kõnelema trükistööstuse ametikoolist teen lühikese ülevaate praeguse tööliiskonna puudustele, kui ka praeguste õpilaste olukorrale.

Praegune tööliiskond.

Meie võime endi praeguse tööliiskonna õpeaega arvata aastat 20—25 tagasi. See oli aeg, kus Eesti trükistööstus õige vähe rõhku pani töö headuse ja kena väljanägemise peale. Siin töötati võimalikult väikse õppinud tööliste arvuga, kuid seda rohkem oli õpilasi. Enamail juhustel tuli ühe õppinu peale 2—3 õpilast ja väiksemates linnades, nagu Viljandi, Pärnu, Valk j. n. e. oli asi veel halvem. Erandina võiks nimetada ainult Tartut, kus õpilaste õpetamise peale hoopis suuremat rõhku pandi kui mujal. Teatav protsent meie parematest töölistest ongi Tartus oma õpetuse saanud; ka keeleliselt on Tartu trükikodades õppinud tööliised tugevamad.

Võimata oli sarnases olukorras õpilasi korralikult välja õpetada. Nad ladusid, kui jooksupõisi põli üle oli, lihtladu, tihti kuni viimase, s. t. 5-da õpeaastani; alles viimasel aastal õnnestas ühel-teisel kuulutusi ehk väikseid aktsidentstõid kätte saada. Õpilaste rohkuse ja õpetajate vähesuse tõttu ei olnud juttugi korralikust õpetamisest, ainult ühel ehk teisel puhul anti väikseid juhatusi ja see oli kõik see õpetamine. Õpilased olid õieti omapead jäetud. Tehniline kirjandus leidis isegi õppinud tööliste juures vähe tarvitamist, õpilaste rääkimata. Ei pandud ka rõhku õpilaste võtmisel nende keeleliste teadmiste peale. Saksa keel oli oma tähtsuse meie oludes kaotanud ja Vene keelele aset annud. Selle tõttu oli õpilaste Saksa keele tundmine halb, mis Saksa tehnilise kirjanduse tarvitamise võimatuks tegi, kuna venekeelne kirjandus iseenesest kehv oli.

Nii nad siis õppisid; tegid tööd oma pea järele ja kui 5 aastat (hiljem 4) täis, anti tunnustus õppimise lõpetamise üle ja üks uus „trükisell“ oli jälle juures. Ei küsitud ega vaadatud enamail juhustel, kuidas noor sell tööd teeb ja missugused tema võimised.

Muidugi leidis selle poolikult õppinud massi hulgas edasipüüdjaid vaime, kes oma 5-aastase õpeajaga ei leppinud, vaid igasuguseid võimalusi otsides endid tehniliselt täiendasid. Need ongi meie praegused „paremad“ tööliised.

Tolleaegse puuduliku õpetamise tagajärjed annavad ennast nüüd tunda. Meie ladujad on keeltes (ka Eesti) nõrgad, ei tunne grammatikat, selletõttu tehakse ladus võimatuid sõnapoolitusi ja rohkelt vigu. Puuduliku tehnilise teadmise tagajärjed — read shliesitakse kuis juhtub, üks pingum kui teine, sõnade vahede suurendamine ja vähendamine sünnib kuis meele tuleb, ilma reeglipärasuse; neid reeglid enamail juhustel ei teatagi.

Ei teata raamatuladumise ja murdmise iseloomulikke nõudeid; kõige halvem on, et leidub ladujaid, kes ei oska vormisid välja lükata. Samuti on puudulik tabeli ladumine, tihti ei osata formaati teha ja rubriike õieti välja rehkendada. Kuulutuste ladumisel minnakse mõnikord kirjavälikus hiiglasuuruseni. Paremaist aktsidentstöödest ei maksa rääkidagi, niisuuri puudusi leidub seal. Kokkuvõttes võib öelda: meie ladujate praeguste teadmiste ja võimiste juures ei saa Eesti trükistööstus edeneda.

Meie praegused õpilased.

1905 aastal ettevõtjate ja tööliste vahel tehtud leping piiras õpilaste arvu tuntavalt. Hilisemad lepingud on seda arvu veel enam piiranud. Mulle näib, et see piiramine ülemäärane juba on; et meie ladujate juurekasv protsentuaalselt väljasurevatega liig väikene on ja tulevikus meie edenev trükistööstus tööliste puudust tunda saab.

Ainu.t hariduse poolest on asi paranemise poole läinud: on üles seatud teatavad hariduslised algnõuded õppida tahtjate kohta. Kui palju neist nõudeist tegelises elus praegu kinni peetakse, on mulle teadmata, nendest kinnipidamine oleks meie trükistööstuse tulevikule täiesti kasuks. Tehniliste teadmiste andmine õpilastele on aga sama puudulik kui varemalt; sest kui enamalt õpilaste rohkus ja õpetajate puudus takistuseks oli, on nüüd põhjus see, et õpetajad, meie praegused sellid, ise tehniliselt allpool arvustust seisavad. Ja pime ei saa ometi omasugusele teed juhatada. Nii on siis meie õpilased ka praegu ilma õpetajateta, kuna trükikodade tehnilised juhatajad tegevuse rohkuse pärast kuigi palju näpunäiteid ei jõua anda. Tehnilise hariduse andmiseks õpilastele tuleb trükistööstuses sama teed käia, mida mitmed teised tööharud käinud on: tuleb asutada trükistööstuse

ametikool.

See kool peaks õpilastele neid teadmisi andma, mida töökojad neile anda ei suuda, ta võiks olla ka väljaõppinuile hariduse täiendamise allikaks. See kool peaks saama meie trükistööstuse alusmüüriks ja nurgakiviks. Sellepärast ei tohiks tema sisseseadmisel kitsi olla, tema sisseseade peaks lubama õpetuseandmist ja hariduse täiendamist kõigis asjus sel määral, et meie suudaks naabrimaade tööstusega tulevikus sammu pidada.

Eeskuju sarnasele koolile pole tarvis kaugelt otsima minna: selleks võib olla meie naabrite soomlaste trükistööstuse ametikool Helsingis.

Tänavu suvel võimaldati minule „Päevalehe“ trükikoja arvel reis Soome, et sealsete trükikodade sisseseadega tutvuneda. Seal olles oli minul ka juhus Helsingi trükistööstuse kooli üle lähemalt teateid saada.

Praegune koolijuhataja ja õpetaja hr. Happonen andis lahkelt mitmesugust seletust kooli sisseseadmise ja töötamise kohta. Kool on asutatud 1919 a. sügisel. Esialgselt oli kooliõpetus teoreetiline ja kooli sisseseade puudulik. Juba esimese kooliaasta lõpul andis Helsingi trükikodade omanikkude selts tarvilise tehnilise sisseseade ja masinad, mis võimaldas praktilist õpetuseandmist. Kooli toetas peale trükikodade omanikkude seltsi veel Helsingi linnavalitsus suurel määral korteri, kütte, valgustuse ja mööbli annetamisega.

Koolis on õpetus üks päev nädalas — 8-tunniline. Koolis õppis esimesel õpeaastal 41 õpilast mõ-

lemist soost. Töökoda maksis igale õpilasele tema koolipäeva eest hariliku päevapalga. Koolile aga maksis töökoda iga õpilase pealt, kes koolis käis, 100 Smk. aastas.

Koolis õpetati ladumist, trükkimist, joonistust, emakeelt, rahvateadust, rehkendust, korrektuuri lugemist, masinaõpetust ja masina joonistust. Hiljem on õpekava osalt muudetud, vähem tähtsusega aineid välja jättes.

Kõik õpeabinõud õpilastele on kooli poolt tasuta.

Kool on ka laiemat tähelepanu äratanud, nii on paljude eraisikute poolt koolile annetatud hinnalisi raamatuid, näituseks tuntud suurema Rootsi trükikoja omaniku Vald. Zachrissoni poolt suurem hulk vääruslikke trükiteid ja 5000 Smk. Esimeselt koolijuhatajalt Gösta Malmgrenilt kogu hinnalisi raamatuid. Sellega oli tuntav alus pandud kooli raamatukogule, mis käesolevaks aastaks õige täielikuks on kasvanud.

Kool algas oma tööd ühe klassiga, kuna aga käesolevaks aastaks kolmeklassiliseks on kujunenud ja õpilaste arv 60-ni kasvanud. Viimase aastani on õpetöö niikaugele edenenud ja õpilaste võimised sedavõrd kasvanud, et kool on leidnud otstarbekohase olevat parematele õpilastele auhindu anda.

Esiolgselt ei olnud õpetajatele tasu maksmine küllalt järjekindlalt läbi viidud, viimasel aastal seati sisse kindlapalgaline ladumisõpetaja koht ja selleks määrati hr. Happonen

Hr. Happonen on Helsingis ladumist õppinud ja peale selle Saksamaal Leipzigi raamatutööstuse akadeemias edasi õppinud ja nimetatud õpeasutuse kuldaurahaga ja graafilise doktori aunimega lõpetanud.

Hr. Happonen tunneb Soome trükiteaduse edendamise oma eluülesande olevat. Ka meidki on ta valmis tarbekorral aitama oma nõu ja kaastöötamisega.

(Järgneb.)

TRÜKITÖÖSTUSE KURSUSED.

Tallinna trüki- ja köitmisöökoja omanikkude seltsi poolt korraldatud 3-kuulistest trükiteadusekursustest, missugused 18. novembril algasid, on 21 õpilast osa võtnud, vanaduses 17—25-aastani, koolihariduse poolest algkooli lõpetajast kuni 7 kl. realkooli lõpetajani. Nendest on pärast 2—4 nädala osavõtmist 5 õpilast ajapuudusel lahkunud. Samuti on 2 õpilast kui graafikateadusele mittesündsat, osavõtmisest loobunud ning 3 õpilast graafikateaduse ettevõtetesse edasi õppima läinud. Praegune osavõtjate arv on sellega 11.

Õpetatakse käsiladu, masinaladu, kirjajoonistust ja kujundust. Kursuste juhatajaks on h-ra E. Klaas.

Vahepeal aga on seltsi poolt otsustatud kursusi täielikuks graafikakooliks ümber korraldada väljamaa eeskujul, milleks ka otsustavad sammud juba astunud. Nii on Saksamaalt kirjad, kastid, regaalid jne. tellitud, koolipinkide ja laudade tellimine ühele Tallinna tehasele antud, Soomest, Rootsi-st, Daanist ja Saksamaalt õpekirjandust tellitud, õpejõudude leidmise mõttes läbirääkimisi peetud. Samuti on trükikoja omanik herra J. Zimmermann koolile uue trükimasina ja ühe korrektuurpressi ning Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus ühe ladumismasina tarvitada annud.

Mis kooli tunnikavasse puudub, oleks see järgmine:

P Ä E V A N E T U N N I P L A A N I poolaasta

Õpeaine	Laduja-tele.	Trükkija-tele.
Rehkendus	8—9	8—9
Ladumine ja trükkimine	9—11	9—11
Emakeel (esmasp, keskn., reede)	11—12	11—12
Värvide õpetus (teis., nelj., laup.)	11—12	11—12
Kujundamine ja joonistamine	12—1	—
Käsitöökirjade ja korrekt. lugemine	3—4	—
Masinaõpetus	—	4—5
Masinajoonistus	—	5—6

Õ H T U N E T U N N I P L A A N I poolaasta

Aeg	Esmaspäev	Teisipäev	Kesknädal	Neljapäev	Reede	Laupäev
6—7	Ladumine ja trükkimine	Kujundus ja joonistus	Rehkendus	Masinaõpetus	Ladumine ja trükkimine	Emakeel
7—8	Ladumine ja trükkimine	Kirjandus ja joonistus	Käsitöökirjade ja korr. lugemine	Masinajoonistus	Ladumine ja trükkimine	Värvideõpetus

Et kooli sissesead suuremaid summasid nõuab, on kavatsatud toetuse saamise mõttes linnavalitsuse kui ka haridusministeeriumi poole pöörata, sest ka

välismaades, kus sarnased koolid juba aastakümnete eest asutatud, on eeltähtendatud ametlised asutused lahkesti vastu tulles suuremaid summasid annetanud,

mille saamiseks ka meil kindel lootus olemas, arvesse võttes kooli kultuurilist tähtsust. Näituseks ei tahaks sel kohal mitte nimetamata jätta, et Viini graafikakool hiljuti oma 25-aastast juubeli pühitseda võis. Viimane on alguses samuti suurte raskustega võitlema pidanud kui meiega. Hiljem on siis tema tähtsusest paremini aru saanud ning kooli ülalpidamise riik täieliselt oma kanda võtnud. Seal on siis ka praegused sealses riigitrükikojas teenivad juhid ja töölised oma õpetuse saanud, ning peetakse tänapäev Austria riigitrükikoja töid eeskujulisteks kogu Euroopas. Kurbusega peame siin meie oma trükikodade alla kriitikat seismate tõdde peale mõtlema.

Rahuldava teadmise, et meil jällegi üks nurgakivi rohkem pandud, sammume kindlas lootuses tuleviku poole algatud teed edasi.

Lõpuks aga palume kõikide graafikakunstist huvitatute toetust, nii materjalset kui ka ainelist.

K.

SELTSIELU.

Esimesel ülemaalse trüki- ja köitmisõsturite kongressil asutada otsustatud „Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisõstuse Ettevõtjate Ühingu“ põhikiri on sk. Tallinna-Haapsalu rahukohtu poolt kinnitatud.

Samuti otsustati eeltähendatud kongressil graafikaköitmisõstuse tarbeainete sisseostu keskkohata asutada aktsia-seltsi näol, milleks vastav põhikiri juba välja töötatud ning üllatähendatud asutusele kinnitamiseks sisse antud.

26. jaanuaril s. a. olid ajalehtede väljaandjad kutsutud kaubandus-tööstusministeeriumi läbirääkimistele, ajalehtede odavama paberimuretsemise asjus. Ajalehtede väljaandjad olid nõus ajalehe paberi puudast, kui kodumaa paberitehased niisama head paberi valmistavad kui väljamaal, kuni Emk, 325.— franko trükikoda maksma. Ühtlasi palusid ajalehtede väljaandjad, et igasugune paberi sisseveotoll ära kaotataks, sest sarnane korraldus sunniks meie paberitehaseid paberit paremas headuses ning odavama hinnaga valmistama. Kaubandusministeeriumi juhataja ins. Lukk lubas ajalehtede väljaandjate soovisid läbikaalumisega võtta ja omalt poolt kõik teha, et meie kodumaa paberitööstuse saadused vastaks väljamaa paberile hinna ja väärtuse poolest.

*

Tallinna trüki- ja köitmisõsturite omanikkude seltsi juhatus on linnavalitsusele sooviavaldusega esinenud gaasi- ja elektritarifi alandada päevase töötamise juures kulutatud energia pealt, põhjendades suurtele väljaminekutele, mida raske tuludega kokkukõlla viia, ning mis tingitud peaaugjalikult kõrgest gaasi- ja elektrihinnast.

Valgustuse ja veemuretsemise osakond on nüüd linnavalitsusele ettepanekuga esinenud, milles tähendatakse, et läinud aastal trükistööstus umbkaudu 5 prots. elektrienergia konsumentides välja teeb ja nendest on kõige suuremad tarvitajad „Päevaleht“ 30.000 kilovatti, „Vaba Maa“ 18.000 ja „Ühiselu“ trükikoda 17.000 kilovatti. Osakond on leidnud, et tariifi alandamist päeval tarvitatud energia pealt oleks võimalik läbi viia kahekordsete tariifide mõõtjate ülesseadmise abil, mis näitavad päeval ja öösel tarvitatud energia mõõtu. Mõõtjate ülesseadmine läheks esi-

algse kalkulatsiooni järele pool miljoni marka maksma, missuguses summas osakond linnavalitsuselt krediiti palub.

Linnavalitsus on 16. jaan. ärapeetud koosolekul otsustanud krediidi nõutamise küsimusega volikogule veel mitte esineda ja tariifide küsimus anda ülesti valgustuse- ja veemuretsemise komisjoni läbivaatamiseks.

*

Kaane külg ühes ühingu märgiga on E. Klaas'i joonistuste järele valmistatud.

2 KAVANDITE VÕISTLUST.

TALLINNA TRÜKI- JA KÖITMISTÖÖKOJA OMANIKKUDE SELTS kuulutab sellega välja kaks ladukavandite võistlust järgmistel tingimistel:

I. KUUKIRJA KAAN.

1. Tekst: „Eesti Graafika. Nr. 3. Märts 1923. I aastakäik. Eesti graafikakunsti kuukiri ja Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisõstuse Ettevõtjate Ühingu häälekandja. Toimetuse ja talitus: Tallinn, Dunkri tänav 2.“
2. Kaanele tuleb ühingu märgi klišee mahutada, millest äratõmme käesolevale numbrile kaasa lisatud ning ühele sisseantavale kavandile peale võib kleepida.
3. Paberi suurus peab olema 22×28 sm.
4. Kahe värvis.
5. Tarvitada võib ainult typograafilist materjali.

I auhinnaks Emk. 2000.—
II „ „ „ 1000.—

II. KIRJA BLANKETT JA ÜMBRIK.

1. Kirjapea tekst: „Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisõstuse Ettevõtjate Ühing. Büroo Tallinnas, Dunkri tänav 2. Kõnetraat 56-50. Telegrammid: „Estograafia“ — Tallinn. Jooksev arve: Tallinna Krediit-Pank Nr. 5545. „Eesti Graafika“ toimetuse. Trükistööstuse Kool.“
2. Ümbriku tekst: „Eesti Graafika- ja Raamatuköitmisõstuse Ettevõtjate Ühing. Büroo Tallinnas, Dunkri tänav 2. Kõnetraat 56-50.“
3. Kirjapea ja ümbriku peavad ühes stiilis olema ning mõlemad koos sisseantama.
4. Paberi suurus peab olema 22×28 sm. Ümbriku suurus 12×15 ja pool sm.
5. Kahe värvis.
6. Tarvitada võib ainult typograafilist materjali.

I auhinnaks Emk. 1500.—
II „ „ „ 750.—

Kavandid peab sisseandma märgusõna all, 25 eksemplaariv. Sisseandmise lõputermin on 1. märtsil 1923. Osa võtta võivad kõik seltsi liikmete trükik. Töötavad töölised. Auhinna mõistjateks on hrad A. Silberhand, F. Uibopuu, E. Klaas, E. Talvik, Kitzel, J. Peterson ja kunstnik Peet Aren.

KLISHEE-TEHAS
FOTOTSINKOGRAAFIA
O. A. THOMSON
HARJU TÄNAV 28.
VALMISTAB IGASUGU
TRÜKIKLISHEESID

J. ZIMMERMANN'I

TRÜKIKODA

TALLINNAS, LÜHIKEJALG NR. 4.

KÖNETRAAT 9-24.

VALMISTAB:

KÕIKSUGU TRÜKI- JA RAAMATU-
KÖITMISTÖID IGAS KEELES JA
MITMEVÄRVILISE TRÜKIGA.

LADUS VALMIS:

KÕIKSUGU RAAMATUID JA BLAN-
KETTISID VALLA- JA MÕISAVALIT-
SUSTELE.

ETA

ERATELEGRAMMID

Tallinnas, 1. jaanuaril. Täna peale asub Eesti Laenu pangas, S. Karja 18, III korral. Kuulutuste kontor

ETA

Tallinnas, 2. jaan. Kõik selle hoole ja vaeva, mis Teile kuulutades peaksite ise kandma, võtab asjatundlikult enda peale

ETA

Tallinnas, 5. jaan. Kuulutuste õigel ajal, kujul ja kohal ilmumise järele valvab tähelepanelikult

ETA

Tallinnas, 9. jaan. Kuulutuste reklaamtehnikate nõuete ja hea maitse peale paneb eriti rõhku

ETA

Tallinnas, 15. jaan. Tähtsamast kuulutusainest toob eraldi märkuse lehe tekstis

ETA

Tallinnas, 18. jaan. Alaliste klientide kuulutused eraldab ajalehes teistest oma kulul valmistatud klisheede läbi

ETA

Tallinnas, 20. jaan. Kõige selle peale vaatamata võtab kuulutused vastu samade tariifide järele, mis ajalehed,

ETA

Tallinnas, 23. jaan. Arvega ei tule Teid kunagi enne kuu lõppu tülitama

ETA

Tallinnas, 25. jaan. Kõigi nende hõlbustuste juures annab alalistele kuulutajatele ka veel protsenti

ETA

Tallinnas, 28. jaan. Valuutakursid, nagu nad igapäev mõõduandvatel börsedel Londonis, Berliinis, Stockholmis jne. kujunevad, vilja-, metallide-, õlide-, kiusaaduste ja toiduainete päevahinnad teadustab eratelegrammidega

ETA

Tallinnas, 30. jaan. Kõik, mis ajakirjandus abonnendi isiku või tema ettevõtte kohta kirjutab, lõikab välja ja saadab kätte

ETA

Tallinnas, 31. jaan. Seniste kogemuste põhjal võib kindlasti ütelda, et 1. veebruarist s. a. on iga äri ja asutuse parem käsi

Tallinnas, S. Karja 18, telef. 11-80

KUULUTUSTE KONTOR

ETA

S U U R K A U B A M A J A

KARL LEMBERG

TALLINNAS,

VIRU TÄN. 3.

KÖNETRAAT 5-24.

S O O M E P A B E R I L A D U

Kunsttrüki-, köitmise-, kartonaashitõõde-, joonistuse-, kirjutuse-, post- ja trükipaberid. Kartonõ ja papp.

I. JAOSKOND: Marmor, klaas, kristall, laviniit kunstiajad ja kirjutusnõud. Elegantsed terasasjad, kirjutusabinõud, joonistusetarbed, õlivärvid.

II. JAOSKOND: Luksuspaber, dekoratsiooniasjad, koolitarbed, kontoriraamatud, kirjutusmasinad, shapirograafilindid, väljamaa tint.

III. JAOSKOND: Nahkasjad, daamide käekottid, porifellid, reisitarbed, kohvrid, rihmad.

IV. JAOSKOND: Muusikariistad: viiulid, gitarrid, mandoliinid, balalaikad, HARMOONIKAD, kõige paremad keeled ja tarbed muusikariistadele.

Kaupmeestele ja asutustele kõrgem hinnalaadus.

Nõudke liigemal ajal ilmuvat suurt piltidega hinnakirja.

Austusega K.-m. KARL LEMBERG.

VALTER TEGELER, TALLINNAS

RAATUSE PLATS 17 ⦿ KÕNETR. 20-50 JA 24-42

PABERI, KANTSELEI, KOOLI-
JA JOONISTUSE-MATERJAALID

LINEERIMISE JA RAAMATUKÕITMISE TÖÖSTUS

VEEL TÄNA

astuge lähemasse postkontorisse ja tellige omale Perekonnaleht „KODU“ 1923. a. peale. Posti kaudu tellimine on kõige hõlpsam ja kättesaadavam, ning ei lähe lugejale kallim maksma kui otsekohe tellides.

„K O D U“

ilmub ka käesoleval 1923. aastal 2 korda kuus hulga piltidega päevasündmustest, tegelastest, rahvaelust jne., ning mitmekesise lugemismaterjaaliga. Paljude lugejate poolt avaldatud soovile vastu tulles on toimetus ajakirja sisu märksa suurendanud ja selle tõttu ilmuvad igas nr-is kaks suuremat juttu, millest üks pikem valitud romaania. Esimesest 1923. a. nr-ist peale hakkas ilmuma kuulsa Ameerika naljakirjaniku Mark Twain'i jutustus „Tom Sawyeri imelikud juhtumised“ kunstnik A. Albo tabavate joonistustega, mida ükski kirjanduse ja humoori sõber ei jäta lugemata. Ühenduses olles paremate väljamaa kunstrikkasutustega tahab „KODU“ tuua käesoleval aastal kodumaa kunstnikkude tööde värvilisi reproduktsioone.

Püüdes oma lugejatele kirjandust kättesaadavaks teha, muretseb „KODU“ kõigile aastatellijatele raamatuid kuni 20% hinnaalandusega. Kõik tellijad saavad hinnata kaasandena suure laua- ja seinakalendri.

TELLIMISE HIND:

aastas (24 nr-ist)	Mrk 500 —
pooles „ 12 „	„ 250 —
veerand „ 6 „	„ 125 —
Üksik Nr. Mrk. 30	—

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused linnades ja maal. Üksikud nr-id müügil raamatukauplustes, ajalehemüüjatel ja raudtee raamatukapides.

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, LAI TÄN. 38., KÕNETRAAT 18-66.

KAUBAMAJA «ATLAS»

Tallinn, Suur Karja tänav 3.

Kõnekr. Juhai. 21-28. Kont. 17-15.

Telegr. aadress: ATLAS - TALLINN.

OSAKOND BERLIINIS:

S. W. 48, Wilhelmsstrasse 122, Tel. aadress: Estoatlas - Berlin. Code Rudolph Mosse.

ERIALA:

Graafilise loostuse moodsate ettevõtete täieline sisseadmine ja varustamine;

Kiirpressid raamatu-, kivi-, pleki-, offset-trüki jaoks; Rotatsioon-masinaid.

Tiigeltüki-pressid; Ladumismasinaid; Kirjatähed;

Vaskjooned; Lõikamise-, voltimise-,

lineerimise- ja traatimise-

masinaid; Tsinkograafia ja

galvanotehnika sisseadmed ja abinõud;

Alaline ladu mustas ja teistes värvides, valtsimases ja

litoograafia kivides; Kõksugused abi-masinaid ja tarbeasjad. :-: :-:

BERGER & WIRTH

VÄRVITEHASED LEIPZIGIS

BERLIINIS, BARMENIS, HAMBURGIS, AMSTERDAMIS, BUDAPESTIS
ASUTATUD 1823.

VÄRVID KÕIGILE GRAAFIKA ALADELE

OFFSETVÄRVID tuntud headuses.

SÜGAVTRÜKIVÄRVID maailma

kuulsuses, kõikide masinasüsteemide

jaoks. VÄRVILISED, vedelal ja

:-: kuival kujul. :-:

VÄRVI MASS «VIKTORIA» JA «BIANKA» KUUBIVORMIDES.

KOIK EESTI
TELLIB
OMA
KLISHEED JA
ILUTRÜKITÖÖD
E. TALVIK & CO
GRAAFIKA
TÖÖKOJAST:
TALLINNAS
WANA POSTI TÄN. 8
TELEF. 810.

IRA B.K.

H. BERTHOLD A. S.

KIRJAVALAMISE JA VASKJOONTE TEHAS
Berlin SW 29

Tuntud headuses Eesti, Leedu, Läti ja
Poola keeltes tarvitatavad kirjad.
Suur väljavalik venekeelseid kirju.
Trükikoja sisseseadete tellimised igasu-
ses suuruses leiavad kohe täitmist.

Aksia-selts

Tallinna paberivabrik
E. I. Johanson,

asukoht Tallinnas,
Maakri tän. nr. 27.

Valmistab igasuugust paberit,
ladus on saadaval igal ajal:

kirjuspaber, postipaber, post-
kartong, trükkipaber, ajalehe-
paber, rotatsioonipaber, pakki-
mispaber, mundstükipaber,
värviline albumpaber, joonis-
tuspaber jne.

FOTOGRAAFIA ASUTUS

J. & P. PARIKAS, Tallinn.

Kuninga tänav 1, Telef. 7-50.

Portreed, Grupid, Suurendused,
igas suuruses ja tehnikas, vasta-
valt moodsatele nõuetele.

RAAMATUKÖITE, VÄRVITRÜKI JA PAPI-
TÖÖDE VABRIK

O. Ü. «ESTOKOIT»

TALLINN.

Prii tänav Nr. 3. Kõnetraat 2-23.

E E S T I G R A A F I K A

Esimene ja ainus graafikakunstii
ja tööstust käsitlev kuukiri Eestis

**Ilmub üks kord kuus
iga kuu teisel poolel**

Tellimise hinnad:

Aastas Emk. 600.—, 1/2 aastas Emk.
300.—, 1/4 aastas Emk. 150.— Üksikud
numbrid Emk. 50.—. Postiga 60 Emk.
aastas kallim.

Kuulutuse hinnad:

1/1 kahevärv. kaanek. Emk. 6500.—,
1/2 kahevärv. kaaneklg. Emk. 3250.—,
1/1 ühevärv. kaaneklg. Emk. 5000.—,
1/2 ühevärv. kaaneklg. Emk. 2500.—,
Teksti taga 1/1 leheklg. Emk. 3000.—,
1/2 leheklg. Emk. 1500.—, 1/4 leheklg.
Emk. 750.—, 1/8 leheklg. Emk. 375.—,
Koha otsimised ja pakkum. Emk. 3.—
millimeeter.

**Toimetus ja talitus
Tallinnas, Dunkri tän. nr. 2**

